

Fiume

Szorosadtól Rijekáig

Tanulmányok
Bősze Sándor
emlékére

Szorosadtól Rijekáig

Tanulmányok
Bősze Sándor
emlékére

Mészár domb

Rózsa h.

SZOROSADTÓL RIJEKÁIG
TANULMÁNYOK BŐSZE SÁNDOR EMLÉKÉRE

A Magyar Levéltárosok Egyesülete kiadványai
14.

SZOROSADTÓL RIJEKÁIG

TANULMÁNYOK BŐSZE SÁNDOR EMLÉKÉRE

Budapest, 2015

A Magyar Levéltárosok Egyesülete és a
Megyei és Városi Levéltárak Vezetőinek Tanácsa kiadványa

Szerkesztette:

Mayer László

Tilcsik György

A kötet megjelentetését támogatta:

Somogy Megyei TIT

Fordítók:

Bariska István

D. Szakács Anita

Halász Imre

Tilcsik András

Tilcsik György

A borítón:

Második katonai felmérés

Sec. 59. Col. 28.

Sec. 14. Col. 1.

ISBN 978-615-80186-9-2

ISSN 2064-9487

Felelős kiadó:

Tyekvicska Árpád, az MLE elnöke

Kenyeres István, az MVLVT elnöke

A kötetet gondozta a Line Design Kft.

Felelős vezető: *Nagyné Gyenis Ildikó*,

a Line Design Kft. ügyvezetője

2014. július 2-án a jáki templom kertjében
(Fotó: Michael Hess)

TARTALOM

- Tyekvicska Árpád ■ 13 ■ Előszó
Kenyeres István ■ 17 ■ Előszó
■ 19 ■ Egy életút évszámokban
- Szőgi László ■ 21 ■ Somogy vármegye peregrinusai, 1265–1918
Gerhard Pferschy ■ 33 ■ Polgárok és városlakók (nem csak stájer példák alapján)
Kenyeres István ■ 39 ■ A dömösi prépostság koppányi uradalmának összeírása Mohács előtt és a török hódítás időszakában
- Feiszt György ■ 53 ■ Vas és Zala vármegyéek címerének kialakulása
Varga J. János ■ 59 ■ Esterházy Pál telepítései a török kiűzése után Tolna és Somogy vármegyékben
- Várady Zoltán ■ 67 ■ A császári hadsereg jelenléte Tolna vármegyében a 17–18. század fordulóján
- Hudi József ■ 75 ■ Takácsi nemesi község társadalma és öngazgatása a 18–19. században
Soós István ■ 83 ■ Fiume inkorporációja a Magyar Királyságba, 1776–1827
Poór János ■ 93 ■ A jozefinizmus és a reformkor között. Néhány szó egy régi vitához
Peter Wiesflecker ■ 101 ■ Koháry Antónia (1797–1862). A 19. század egy magyar nemesasszonya a 20. századi európai dinasztikák ősanyja. Genealógiai vázlat
- Bana József ■ 109 ■ Győr város sportegyesületeinek katasztere, 1827–1950
Bariska István ■ 119 ■ Utca- és térelnevezések Kőszeg 1839. évi térképén
Kapiller Imre ■ 129 ■ Egy meg nem valósult terv. A Nagykanizsai Polgári Egyesület székháza, 1840–1842
- Tülsik György ■ 137 ■ Régi-új adatok Josip Jelačić Magyarország elleni hadjáratahoz és István főherceg nádor lemondásához. A nádor és a bán levélváltása 1848. szeptember 19-én és 20-án
- Halász Imre ■ 149 ■ A neoabszolutizmus korának intézményhálózata és személyi állománya Somogy vármegyében
- Deák Ágnes ■ 163 ■ Egy vidéki újságíró megpróbáltatásai a Schmerling-provizórium idején
- Katona Csaba ■ 171 ■ Egy kosztos diák mindennapjai Nyitrán az 1860-as években
Željko Holjevac ■ 177 ■ Mítosz és valóság között. Khuen-Héderváry Károly (1849–1918) horvát bán
- Gyáni Gábor ■ 185 ■ A levelezés mint a polgárosodás tünete
Márfi Attila ■ 193 ■ Szeljegyzetek Vasváry Ferenc pécsi jogászprofesszor „Naplóm. A szentháromság nevében!” című kötetéhez
- Kaposi Zoltán ■ 199 ■ A Somssich család uradalmi a 19–20. század fordulóján Somogy vármegyében
- Szakály Sándor ■ 205 ■ A 2. világháború egyetlen, a Mária Terézia Katonai Rend lovagkeresztjét kiérdemelt magyar katonája, vitéz Oszlányi Kornél vezérőrnagy

- Gőzsy Zoltán ■211■ Molnár István, a Somogy Megyei Levéltár egykori főlevéltárnoka, 1913–1949
- Csombor Erzsébet ■217■ Nincs új a nap alatt. Polgármester-választás Esztergomban az 1. világháború árnyékában
- Lengvári István ■225■ Somogyi hallgatók a pécsi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem Orvostudományi Karán, 1919–1945
- Gecsényi Lajos ■229■ Hullámvölgyek között. A magyar levéltárügy fejlődése, 1920–2012. Vázlat
- Récsei Balázs ■235■ Egyesületekkel egy bordély ellen. Marcali, 1924–1925
- Csema Anna ■243■ A tudós mecénás, Apponyi Sándor gróf (1844–1925) végrendelete
- Michael Hess ■251■ „Milyen sok még kiaknázatlan lehetőség rejlik e termékeny földben, milyen sok kihasználatlan erő van lakosaiban.” Egy iskolai kirándulás Burgenlandban 1929-ben
- Vonyó József ■261■ Gömbös Gyula és a társadalmi egyesületek
- Kővér György ■267■ Levelek Bécsből. Kring Miklós, 1932–1933
Forrásközlés és értelmezés
- Gyenesei József ■275■ Kecskemét város törekvései a barackpálinka márkavédelme érdekében az 1930-as években
- Décsey Sándor ■281■ „Olasz” zászló Somogyországban. Zászlóavatás a kaposvári m. kir. „Nagy Lajos király” 6. honvéd gyalogezrednél 1939-ben
- Molnár András ■287■ Egy zalai néptanító történelmi emlékei. Bősze József tartalékos hadnagy fényképei az észak-erdélyi bevonulásról
- Czetz Balázs ■297■ A Fejér Vármegyei Közjóléti Szövetkezet története, 1940–1948
- Káli Csaba ■305■ Egy zalai párttitkár jelentése 1945-ből
- Katona Klára ■311■ Barátság és gyűlölet között. A magyar–jugoszláv határmenti kapcsolatok, 1945–1949
- Tóth Ágnes ■319■ Nemzetiségi oktatás Magyarországon, 1945–1950
- Tar Ferenc ■327■ Adalékok a zalai politikai elit történetéhez, 1945–1990
- Gyarmati György ■331■ Választási „reakciós elemek” 1949-ben – országosan és Somogy megyében
- Polgár Tamás ■339■ Egy kaposvári levéltáros mindennapjai. Keszthelyi Ferenc munkanaplója 1951-ből
- Szántó László ■345■ Fejezetek a TIT Somogy Megyei Szervezetének történetéből, 1953–1985
- Á. Varga László ■351■ Adalékok az 1956. évi forradalom utáni megtorlás egy sajátos intézményéhez, a közbiztonsági őrizethez, különös tekintettel Nógrád megyére
- Bikki István ■359■ Az ellenségkép megjelenése a korai Kádár-korszakban az országgyűlés ülésein, 1957–1958
- Ivica Šute ■365■ Hogyan kezdődött? Horvátország és a Mogersdorf Nemzetközi Kultúrtörténeti Szimpozion
- Varga László ■375■ Kaposvárról, levéltárról – Bősze Sándorra emlékezve
- 381■ Bősze Sándor válogatott műveinek jegyzéke
- 395■ A kötet szerzői

EGY KAPOSVÁRI LEVÉLTÁROS MINDENNAPJAI. KESZTHELYI FERENC MUNKANAPLÓJA 1951-BŐL

■ Polgár Tamás

BEVEZETÉS

Sokáig átvizsgálatlan levéltári irategyüttesekből, az archívumok régóta ki nem nyitott szekrényeiből és fiókaiból gyakran értékes iratok kerülhetnek elő. Jelen tanulmány tárgyát képező munkanapló nemrég hasonló módon bukkant fel.¹ Levéltári jelzetet egyelőre nem sikerült adni neki, és úgy tűnik, talán a Somogy Megyei Levéltár 1950 utáni saját irataihoz lenne célszerű helyezni. Keszthelyi Ferenc levéltári dolgozó 60 oldalas naplójáról van szó, amely az 1951. február 1. és december 30. közötti 333 napról készített, és az adott napon végzett levéltári munkáiról szóló feljegyzéseit tartalmazza.² A napló egy iparos munkanapló átalakításával „lényegült át” levéltáros naplóvá. A két-hasábos dokumentum a munka megnevezése és a felhasznált anyagok címszávaival utal eredetileg iparos munkanapló mivoltára. Keszthelyi Ferenc – a hasábok figyelmen kívül hagyásával – soronként, a sorok előtt az adott hónapot és napot feltüntetve írta le aznapi megjegyzéseit. A munkanapló április 9-től órára lebontva rögzíti, hogy milyen munkát végzett a napló gazdája, míg korábban csak a munkamegnevezések vázlatos felsorolása történt meg. Az április 9-én kelt bejegyzés így szól: „8-9-ig Iktatás, postázás, 9-12-ig szül[etési] és ház[assági] a[nya]k[öny]vi. kiv[ivonat] kiadása, 12-1-ig könyvelés 1-1/2 5-ig megyei kartonok kezelése és U[tólagos]B[ejegyzés] elhelyezés.”³ A munkanapló vezetése nem Keszthelyi Ferenc vagy az intézmény akkori, szinte frissen kinevezett igazgatója, Kanyar József ötlete volt. A levéltárakat felügyelő Levéltárak Országos Központjának (LOK)⁴ akkori megbízott vezetője, Borsa Iván, 1610-LOK71-1/1951. számú utasításával rendelte el munkanapló vezetését valamennyi somogyi levéltári alkalmazott számára. Valószínűleg, más levéltár is kapott hasonló ukázt ekkor. Az 1951. február 5-én kelt rendelet így szól: „Elrendelem, hogy a vezetése alatt álló levéltár valamennyi munkavállalója, – beleértve a raktárkezelőket is – munkanaplót vezessen. Szükséges, hogy a dolgozók által vezetett naplót munkaidő kihasználás, mennyiségi és minőségi szempontok figyelembevételével esetenként ellenőrizze.”⁵ Kanyar József igazgató az ellenőrzésnek eleget téve, hetenként szignálta a dokumentumot.

A napló az idézett bejegyzéshez hasonló, tömören fogalmazott adatokat tartalmaz, ugyanakkor a néhány szavas bejegyzések fontos információkkal szolgálnak a levéltár és a

¹ Itt köszönöm meg Csóti Csaba levéltáros szívességét, aki a naplót megtalálása után feldolgozásra átengedte.

² Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltára (továbbiakban: SML) Somogy Megyei Levéltár iratai (továbbiakban: SMLir.) Keszthelyi Ferenc naplója, 1951. (továbbiakban: Keszthelyi, 1951.) 60 p.

³ SML Keszthelyi, 1951. 13. p.

⁴ A LOK megalakulására, valamint a magyarországi levéltárak 1950. és 1951. évi történetére lásd: A magyar levéltártörténet kronológiája. Szerk. Dóka Klára, Müller Veronika, Réfi Oszkó Magdolna. Bp., 2000. 230-234. p.

⁵ SML SMLir. 408/1951.

levéltáros mindennapjairól, valamint az intézmény egészéves tevékenységéről. A lakonikus bejegyzések tovább árnyalják azt a képet, amelyet a Somogy Megyei Közlevéltár (1953-tól Kaposvári Állami Levéltár) munkatársai az 1950-es évek elején végeztek. A levéltár szocialista-kori történetének kezdeti szakaszára Kanyar József életrajzi visszaemlékezései megfelelően részletesen utalnak.⁶ Ezekből értesülhetünk arról a hatalmas munkáról, amelyet a levéltár dolgozói végeztek. Az 1950-es évek a nagy iratbeszállítások kora volt. A kaposvári levéltár ekkor gyűjtötte be az tanácsosítás előtt keletkezett és megmaradt megyei, járási és községi iratokat, a családi és egyházi levéltárakat, az ipartestületi anyagokat, a köztisztviselők iratait, térképeket stb. Így állománya az 1950-es években 2220 iratfolyóméterről 4517-re duzzadt. A növekvő irategyüttes újabb raktárakat is igényelt, és Kanyar József jó kapcsolatokkal, valamint megfelelő vezetői karakterrel rendelkezve harcolta ki a levéltár bővítését. Az intézmény alapterülete 1 évtized alatt 607 m²-ről 857 m²-re, polcfolyóméter-kapacitása 2100-ról 4212-re bővült, míg a dolgozók száma két főről öt főre nőtt.⁷ E száraz tényadatok mögé nyújt némi bepillantást Keszthelyi Ferenc munkanaplója. Milyen munkarend volt akkor a levéltárban? Hogyan történt a kiszállás és az iratbegyűjtés? Milyen időbeosztással dolgozott akkor egy levéltári alkalmazott? Milyen rutinfeladatokat látott el? Történtek-e rendkívüli események? Mindezt 1 évben kicsit részletesebben láthatjuk a munkanapló és a levéltári 1951. évi iktatott iratainak segítségével.

A KAPOSVÁRI LEVÉLTÁR SZEMÉLYI ÖSSZETÉTELE 1951-BEN

A levéltárat 1951-ben Kanyar József vezette, aki 1988-ig töltötte be az igazgatói tiszteletet. Kanyar a 20. század második felében nemcsak a kaposvári levéltár, hanem a magyar levéltári szakma és a honismereti mozgalom nagyformátumú szakembernek számított,⁸ aki az 1949. január 31-én nyugdíjba vonult Molnár Istvántól vette át a stafétabotot.⁹ Molnár az 1930-as években a levéltár Rippl-Rónai téri első emeleti tölgyfaszekrényes, üveglakos bútorzatának kialakításában és a levéltári anyag újbóli rendszerezésében hatalmas munkát végzett. 1913-tól látta el a főlevéltárnoki feladatokat. Sokáig tiszteltdíjasként dolgozott még, azonban 1951. szeptember 30-tól a LOK Móricz Irén és Molnár István tiszteletdíjas munkakörét fedezet hiányában felmondta.¹⁰ A 20. század első felének somogyi főlevéltárnoka Patalomban, 1953. március 11-én hunyt el. Az 1950-ben kinevezett, 34 éves új igazgató, Kanyar József nagy lendülettel kezdett az általa legfontosabbnak ítélt feladathoz, az iratbegyűjtéshez és az iratmentéshez. Ehhez megfelelő létszámú szakszemélyzet is szükséges volt, amelynek fejlesztése érdekében az igazgató mindent megtett. Az 1950-ben két fővel – egy tudományos munkatárs és egy raktárkezelő – működő levéltár személyi állománya 1951-ben egy levéltári munkaerővel bővült, és ugyanebben az évben változott a raktárkezelő személye is. Egy érdekes, de a szocialista korszakban nem meglepő karrier tanúi lehetünk. Horváth Imre raktárkezelőt a Somogy Megyei Tanács VB 503/1951. szá-

⁶ *Kanyar József: Honismeret és nemzettudat. Életrajzi vallomás.* Bp., 2000. (továbbiakban: Kanyar, 2000.) 57-91. p.; *Uő: Somogy Megyei Levéltára.* Kaposvár, 1962. (továbbiakban: Kanyar, 1962.) 194-205. p.

⁷ Kanyar, 1962. 198. p.

⁸ Méltatását lásd: *Bócsa Sándor: Kanyar József (1916–2005).* = *Levéltári Szemle*, 2005. 1. sz. 84-88. p.

⁹ Kanyar, 1962. 192. p.

¹⁰ SMLir. 1910/1951. Molnár Istvánról lásd még: *Gózszy Zoltán: „A közéleti munka tanítómestere”.* In: *A történelem szálai. Tanulmánykötet Vonyó József 65. születésnapjára.* Szerk. Fischer Ferenc, Hegedüs Katalin, Rab Virág, Pécs, 2010. 175-187. p.

mú kinevezési okiratával, 1951. március 1-jei hatállyal a Somogy Megyei Ingatlanforgalmi Vállalat igazgatójává nevezte ki.¹¹ A levéltár igazgatójának sürgősen pótolnia kellett az így „kiesett” létszámot. A Kaposvári Városi Tanács VB Építési és Közlekedési Osztályán 13 éve dolgozó Marics Istvánt sikerült a levéltárba átcsábítani. Kanyar a kinevezést intéző és a foglalkoztatást végző Levéltárak Országos Központja felé így indokolta választását: „Marics István a Városi Tanácsnál 13 év óta tölti be hivatali állását a legnagyobb megelégedésre. 4 évig dolgozott irattárban és a levéltári raktárkezelés iránti érzékét és pedánsitiráját [sic!] személyes ellenőrzés alapján tapasztaltam a városi levéltár anyagának költöztetésével kapcsolatban. Mint munkásszármazású dolgozót és párttagot feltétlen érdemesnek tartom arra, hogy Horváth Imre lemondásával megüresedett raktárkezelői munkakörre ugyanolyan feltételek mellett kinevezést nyerjen.”¹² A LOK március 1-jétől nevezte ki, Kaposvár város pedig március 15-től bocsátotta a levéltár rendelkezésére Maricsot.¹³

Kanyar mindent megtett egy új levéltári munkaerői státusz érdekében. 1950 végén valószínűleg már jelöltjével, Keszthelyi Ferencsel is mindent leegyeztetett, és mindenképpen szerette volna, ha minél előbb sor kerül kinevezésére. Az igazgató, kicsit zsarolva is a központot, a LOK Személyzeti Osztályához 1951. január 12-én küldött levelében arra hivatkozva, hogy hamarosan 1 hónap gyakorlatra megy az Országos Levéltárba és nem hagyhatja itt az intézményt, kérte Keszthelyi Ferenc mielőbbi kinevezését. Kanyar attól is félt, hogy a Kaposvár Városi Tanácsnál állásban lévő Keszthelyit mégsem engedi el a város.¹⁴ Keszthelyi kinevezése végül is megtörtént, és 1951. január 22-én megkezdte levéltári szolgálatát.¹⁵ A mai kor levéltárosa elgondolkozik, hogy vajon akkor mit tudott ígérni egy levéltár-igazgató egy, a városnál dolgozó közszolgának, amivel át tudta csábítani a levéltárba. Magasabb fizetést? A levéltári iratokból az derül ki, hogy Kanyar több levelet is küldött a LOK Költségvetési Osztályának dolgozói fizetésének rendezése érdekében. Keszthelyi illetménykiegészítést kapott, Marics korpótlékot. Nem tudjuk, mennyi lehetett akkoriban a városi és a levéltárosi fizetésük. Azt hiszem anyagiak terén a levéltár vezetője sokkal többet nem ígérhetett, talán azt – és erre később volt is példa –, hogy az iratsejtezekből befolyó összegekből vagy a túlórapénzekből juttat számukra. A levéltár talán egy kiszámíthatóbb, nyugodtabb életpályát kínált. Mindkét ember értett az iratokhoz, szeretett is velük foglalkozni, és jó benyomást tettek a fiatal igazgatóra.

A MUNKANAPLÓ SZERZŐJE: KESZTHELYI FERENC

Keszthelyi Ferenc 1914. április 14-én született Batéban. Apja 48, anyja 36 éves volt születéskor. Földműves családból származott, batéi illetőségét a levéltári munka során is megtartotta: valószínűleg bejáró lehetett. Ha a kutatói szerencse nem szegődik segítségünkre, sokat nem is tudhattunk volna meg a levéltárba kerülése előtti életéről. Miután azonban nyugdíjazásának évében, 1969-ben Kanyar József igazgató „Kiváló dolgozó” kitüntetésre terjesztette fel munkatársát, és az indoklás néhány életrajzi ada-

¹¹ SML SMLir. 549/1951.

¹² Uo.

¹³ SML SMLir. 697/1951.

¹⁴ SML SMLir. 139/1951.

¹⁵ SML SMLir. 925/1951.

tot is megőrzött: „Keszthelyi Ferenc 1934. november 1-én kezdte díjtalan díjnokként közszolgálatát a batéi körjegyzőségben. 1940. április 1-ével került Kaposvár városához, ahol előbb díjnok, később kezelő és irodatiszt és végül 1946-ban mint irodaigazgató működött.

A felszabadulás után több újítást eszközölt az irodai ügyvitel egyszerűsítése érdekében. Elismerésre méltó munkát végzett azzal, hogy a második világháború hadicsелеkményei alatt ömlesztett állapotba került városi irattárat megmentette a pusztulástól és azokat újra rendeztette.

1951-ben került a Megyei Levéltárba, levéltári munkakerőként. Résztvett abban a hatalmas anyaggyűjtésben, melynek folyamán a volt körjegyzőségek pusztulásnak kitért iratait beszállították a Megyei Levéltárba. Ezen iratok begyűjtése után résztvett az anyagok rendezésében is.

1959-ben munkája mellett a levelező tagozaton érettségi bizonyítványt szerzett. A társadalmi munkából is kivette a részét, tevékenykedett a mezőgazdaság szocialista átszervezésében, és mint kulturális vezető faluja művelődési házában. A Közalkalmazottak Szakszervezetének 1947-től kezdve tagja és 1956-tól bizalmija.

Levéltári munkálkodása idején levéltári és gazdasági ügyviteli munkájáért több alkalommal részesült jutalomban.¹⁶

A kitüntetés elnyeréséről nem tudunk, annyi azonban biztos, hogy Kanyar József megbecsült munkatársként tartotta számon Keszthelyit, akit önéletrajzi vallomásaiban is jó szívvel emleget.¹⁷ Keszthelyit Kanyar 1952-ben készült jellemzésében megbízható, lelkiismeretes, nagymunkabírási, kreatív dolgozónak írta le, aki elsősorú adminisztratív munkakerő, és a kiszállások alkalmával is példás magaviseletet tanúsított.¹⁸ Keszthelyi 1969. november 30-án segédlevéltárosként vonult nyugdíjba. Batén megbecsült polgára volt falujának, ott is halt meg 1986. május 5-én. Hamvai a Kaposvári Keleti temető 48. urnafal 12. fülkéjébe kerültek.¹⁹

A MUNKANAPLÓ TANULSÁGAI. A LEVÉLTÁRI MUNKA 1951-BEN

A Somogy Megyei Közlevéltár iratállománya 1951. március 22-én 2743 iratfolyómétert tett ki, amelyből 123,75 m³ hevert máglyában, és emellett 6 m³ ömlesztett anyagot említett a LOK-nak küldött jelentés. A levéltár szabad polckapacitása 10 folyómétert tett ki.²⁰ Hatalmas helyhiánnyal és rendezési lemaradással küzdött a levéltár. Az iratbeszállítások – sok esetben iratmentések – következtében a levéltári anyag egyre csak növekedett, nehéz feladat elé állítva a levéltár háromfős állományát. Mindeközben a napi rutinmunka elvégzése és a LOK felé történő adatszolgáltatás is folyamatos feladatok rótt a somogyi levéltár dolgozóira.

A Keszthelyi Ferenc által rögzített 333 nap a szocialista időszak munkarendjét és munkaerőkölcsét tükrözi. A közel 1 esztendőből a vasárnapok, a Húsvét, a Karácsony és a korszak ünnepei (április 4., május 1., november 7.), valamint az szabadságok teltek csak munkamentesen. A levéltári munkarend szerint hétfőtől péntekig 8.00 órától 16.30-ig, szombaton 8.00-tól 13.30-ig tartott a munkaidő. Az év első felében nem kellett túlóráznia a dolgozóknak, július 19-től kezdve azonban december 28-ig folyamatosan túlóráztak

¹⁶ SML SMLir. 500/1969.

¹⁷ Kanyar, 2000. 76. p.

¹⁸ SML SMLir. 14-08/1952.

¹⁹ Itt köszönöm meg a halálórási adatok kiderítésében nyújtott segítségét Puskás Bélának, a Somogyi Temetkezési Kft. ügyvezetőjének.

²⁰ SML SMLir. 764/1951.

a levéltár munkatársai. Keszthelyi már reggel 6.00 órától az intézményben dolgozott, és sokszor este 20.30-ig is a levéltárban végezte az iratrendezési és raktárépítési feladatokat Marics István raktárkezelővel. Kanyar József kimutatása szerint havi 48–50 óra túlmunkát teljesített a két levéltári szakember.²¹ Kanyar munkájuk jutalmazását több esetben is kérte a LOK-tól, valamint a rendkívüli iratselejtezők kapcsán a papírért befolyt összegből pótolta ki kettőjük fizetését.²² Valószínűleg a sok-sok túlóra nélkül nem lett volna eredményes az a hatalmas erőfeszítés, amit az iratok megmentése és a levéltár gyarapítása érdekében végeztek elődeink. Sokkal szegényebb lenne a levéltár jelenlegi anyaga.

A levéltárosi feladatok mellett a napi ügyvitel is Keszthelyi Ferenc feladatát képezte. Munkanapja szinte minden nap egyformán kezdődött: iktatás, postázás, átiratok szerkesztése és az anyakönyvi kivonatok kiállítása töltötte ki munkanapja első óráit. Az 1951. évi iktatókönyv 2858. iktatószámmal zárult december 19-én. E hatalmas ügyiratforgalom nagy részét az anyakönyvi kivonatok elkészítése adta. A 2. világháború során Somogy vármegyében 26 anyakönyvi kerület első példányai, körülbelül 80.000 bejegyzés veszett el.²³ Ezekről a levéltár adott ki igazolást, valamint a másodpéldányról való pótlásban is közreműködtek az intézmény dolgozói. 1952-ben például volt olyan nap, amikor 30 anyakönyvi kérés érkezett. Az anyakönyvek ügyviteléhez hozzátartozott az UB-k bevezetése is. Ezeket általában a nap végén kicsit megfáradtan végezte a levéltári munkaerő. A levéltár gazdasági ügyvitelét is Keszthelyi intézte. A csekkbefizetések, a számadások készítése, az anyagbeszerzésekről szóló bejegyzések elkészítése időről időre visszatérő feladatokat jelentettek. A korszak levéltári struktúrájában és munkafeladataiban járatos személyek előtt nem ismeretlenek a Levéltárak Országos Központjához kapcsolódó feladatok. A vidéki levéltárak működésének pénzügyi fedezetet is a LOK biztosította. Ehhez negyedévente részletes pénzügyi tervet kellett készíteni, és LOK ennek alapján folyósította a szükséges pénzüsszeget. E ciklikusan visszatérő munka a „negyedéves hiteligénylés” összeállítása is – az igazgatóval közösen – Keszthelyi feladatai közé tartozott. A levéltári tevékenységről szóló és a LOK-nak küldött jelentések szintén előfordulnak a munkanapló bejegyzései között, mégpedig munkatervkészítés és beszámolók formájában. 1951 szeptemberének végén a levéltár őszi nagytakarítása szerepelt napirenden. E munka monotonitását törte meg egy-egy rendkívüli esemény a levéltár életében. Akkoriban kevesebb hangsúllyal jelentkező közművelődési tevékenységre csak egy ízben találunk utalást, amikor is október 8-án a Pápai Református Kollégium 45 tanulója és két kísérője látogatta meg az intézményt.²⁴ Keszthelyi bizonyára nagy örömmel és megtiszteltetéssel vett részt Kanyar József oldalán az 1951. november 22. és 24. között Budapesten tartott igazgatói értekezleten. Az értekezlet idején színház- és operajegyet is kaptak a résztvevő igazgatók és kísérőik.²⁵ A szocialista erkölcsök és pártfegyelem érdekében természetesen a pártszemináriumok látogatását sem kerülhette el Keszthelyi Ferenc: november 14-én, november 18-án és december 12-én vett részt a járási pártbizottságon tartott oktatáson.

²¹ SML SMLir. 1435/1951., 1774/1951.

²² SML SMLir. 1952/1951., 2397/1951.

²³ Kanyar, 1962. 188. p.

²⁴ SML Keszthelyi, 1951. 43. p.

²⁵ SML Keszthelyi, 1951. 53. p.; SML SMLir. 1952/1951., 2397/1951.

A munkanapló hasábjain keresztül kibontakozik az a hatalmas munka, amelyre Kanyar József is utalt visszaemlékezéseiben. Az iratbegyűjtés és az iratmentés, a beérkezett anyagok rendszerezése, gondozása nagy hangsúllyal szerepel Keszthelyi feljegyzéseiben, aki az év során 32 alkalommal végzett kiszállást. Az iratképzőknél lévő anyag felmérése utáni előkészítést – ahol csak lehetett – a vasúton történő beszállítás követte.²⁶ Az iratanyag vasládákban „utazott” a pályaudvarokig, a kaposvári vasútállomásról pedig fuvaros szállította a levéltárba az értékes levéltári anyagot őrző ládákat.

A LOK nagyon fontosnak tartotta a megszűnő egyházi levéltárak anyagának begyűjtését is. Így 1951-ben került be a Somogy Megyei Közlevéltárba az andocsi és a geszdi ferences levéltár anyaga, valamint a piaristák mernyei uradalmának levéltára. Keszthelyi februárjának első hetében szinte kizárólag utóbbi iratanyag gépkocsival történő beszállításával foglalkozott. A levéltár számára általában a gépkocsit a Megyei Tanács biztosította. A mernyei anyag rendezése többéves munkát követelt. Napi tevékenysége mellett, főleg az év második felében közel 2 hetet töltött el a „... máglyában levő mernyei levéltári anyag ...”²⁷ rendezésével. Az egyházi anyagok mellett fontos családi anyagok begyűjtésére is sor került. A Széchényi család somogytarnócai, a Zichy család nágocsi, a Somssichok szarkavári levéltára és varászlói uradalom anyaga is az 1951. évi iratbegyűjtés termése volt. A megmaradt járásbíróági, járási főszolgabírói és községi iratokat is 1951-ben vette át a levéltár. A községi levéltárak nagyon nagy károkat szenvedtek, ennek egyik Csokonyavisontán tapasztalt extrém helyzetére utalt Kanyar Józsefnek a Somogy Megyei Tanács Igazgatási Osztályhoz írott levele: „A Tanács a két régi irattári helyiséget tyukólnak! használja. A régi értékes iratok 1848-tól kezdve a földön teljesen szétszórt állapotban trágyaréteggel a tetején rothadnak és pusztulnak.”²⁸

Az iratanyag feldolgozása folyamatos túlórák kívánt az év második felétől. Ez sokszor a munkaidő 2–3 órával történt meghosszabbítását jelentette a levéltár dolgozói számára. Az anyag selejtezése, rendezése és jegyzékelése zajlott. A levéltári leltárak gépelése is ez évtől indult meg, a munkanaplóban többször olvashatunk erre utaló bejegyzést. A levéltári anyag feldolgozásának köszönhetően jelent meg 1962-ben a levéltár fondjegyzéke. A beérkező nagymennyiségű irat elhelyezésének érdekében Kanyar József újabb raktárhelyiségeket kért és kapott. Ezek bepolcozása a levéltári munkatársak feladatai közé tartozott. A nyári szabadságról visszatérve, folyamatos raktárépítési és raktárrendezési munkákat végeztek Keszthelyiek. Augusztusban a dolgozók a túlórájuk során 1 vagon máglyába rakott iratanyagot helyeztek polcra.²⁹

A munkanaplóban említett iratok kevés kivételtől eltekintve ma is a levéltári állomány anyagában vannak. Nem kétséges, az 1950-es évek levéltárosai nagy munkát végeztek a levéltári iratok megmentésével, rendszerezésével és megőrzésével. Áldozatos tevékenységük nélkül sokkal szegényebb lenne a levéltári forrásbázis, hiszen maradandó értékű iratok kerültek volna a korabeli MÉH-telepekre, és lett volna bezúzás, újrahasznosítás a sorsuk. Keszthelyi Ferenc 1951. évi munkanaplója e hivatástudattal végzett tevékenység fontos forrása és mementója marad.

²⁶ SML Keszthelyi, 1951. 5. p.; SML SMLir. 2095/1951.

²⁷ SML Keszthelyi, 1951. 24-27. p.

²⁸ SML SMLir. 1461/1951.

²⁹ SML SMLir. 1774/1951.